

Het kleinkind der tienduizenden

Het kleinkind er tienduizenden

Eerste druk, 2021
©2021 Thomas van Putten

ISBN 9789079735242
Uitgeverij Het Hogeland

Tekening omslag: Ferdinand Peer
Omslagontwerp en typografie: Studio Hogeland

NUR 300 - Literaire fictie algemeen
BISAC FIC019000 - FICTION/Literary

Uitgeverij Het Hogeland is een imprint van Elmtree & Waters Publishing

www.uitgeverijhogeland.nl

Niets uit deze uitgave mag elektronisch worden opgeslagen en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

**thomas
van putten
het
kleinkind
der
tienduizenden**

een hommage aan bert schierbeek

Uitgeverij Het Hogeland

Inleiding

*Ook dit kind werd geboren met de tienduizenden,
tot de derde persoon van allen*
—Bert Schierbeek

...doch ein Buch ist immer 'a machine to think with'...
—Wolfgang Iser

Voor mij was de kennismaking met het werk van Bert Schierbeek een thuiskomen: een schrijver die het aandurfde tekst op een manier te benaderen die ik kende van de beeldende kunst en de moderne muziek. Abstracte, pure expressie zonder vormtechnische beperkingen.

Schierbeeks werk kenmerkt zich door het ontbreken van retorische en meta-technische overbodigheden. Hij ziet af van hulpmiddelen en presenteert het verhaal als naakte stem. Schierbeek laat de lezer zonder sturing luisteren. Of beter: hij laat hun praten met zijn woorden.

'Maar het werkt ook andersom', zegt Schierbeek: 'Als de schrijver zoveel vrijheid neemt om af te wijken van de norm mag de lezer ook de vrijheid nemen, bij het lezen, ja móet dat ook om de tekst recht te doen. De lezer is verantwoordelijk voor de lezing, de tekst, haar betekenis bestaat alleen in de lezer.'

In dezelfde lijn van denken zegt Wolfgang Iser dat

de lezer zelf één wordt met de tekst door het spel van interpretatie, herinnering en verwachting dat lezen is. Je moet even de tekst worden, je denkt de tekst.

Hardop lezen helpt om een tekst te laten leven.

Schierbeek zegt hierover: 'Kijk, lezen zijn de mensen verleerd door het lezen van zinnen, die ze steeds weer tegenkomen en die ze dus wel kunnen dromen. Zij zijn gewend aan een slordig gebruik van woorden, aan een voertaal, die een soort vervoerstaal is, die allang met de klank der woorden en dus ook met de betekenissen heeft afgedaan. Ze zijn gewend aan zwakke taal zonder enige expressie. Hardop lezen kan hen helpen om de taal weer te horen, de klankomschreven betekenissen weer tot het oor door te laten dringen.'

Verhalenmachine

Hoe hoort taal eigenlijk te zijn? Is grammatica wel per se nodig? Taalregels veronderstellen een zekerheid die misschien wel helemaal niet bestaat. Wordt taal gebruikt vanuit zingeving of regelgeving? Helpen taalconventies eigenlijk wel om de gedachten van de schrijver weer te geven? Zijn er niet veel meer betekenissen mogelijk als je dat keurslijf van conventionele taalregels loslaat?

Geïnspireerd door deze vrije benadering van taal zag ik de mogelijkheid een verhalenmachine te bouwen; een machine die willekeurig woorden combineert en waar de lezer zelf betekenis in legt.

Uit zeven Nederlandstalige boeken heb ik de 256 meestgebruikte woorden gezocht. Daarna heb ik 40.000 keer blind uit die verzameling van 1792 woorden een woord getrokken en dat de computer laten opschrijven. Zo kwam de tekst in dit boek tot stand. Voor het blind

trekken—het zo zuiver willekeurig mogelijk kiezen dus—heb ik een apparaat gebruikt dat willekeurige nummers produceert op basis van kwantumfysische principes.

De lezer is de auteur

Woorden kunnen zo krachtig zijn dat ze niet veel nodig hebben om sterke beelden op te roepen. Maar, als de volgorde van de woorden uit dit willekeurig zijn bepaald, ben ik dan nog de auteur? Of is het algoritme—ook al is dat door mij bedacht—de auteur? Of is het de natuurlijke orde van de kwantumfysische principes die ons de volgorde van de woorden gaf; of waren het de auteurs van de oorspronkelijke teksten die ons de rangorde van de woorden gaven; of is—zoals Schierbeek misschien zou zeggen—de lezer zélf de auteur? Al deze vragen maken dit boek misschien wel het verhaal van iedereen. Een boek van alle tijden. Van alles. Je kan het erin zien. Je kan jouw verhaal waarnemen. Een ode aan het creatief lezen.

Typografische vorm

Voor de typografische vorm van dit boek volg ik Bert Schierbeeks *het dier heeft een mens getekend*. De titel is gebaseerd op zijn toneelstuk *het kind der tienduizenden*. Ik heb niet kunnen achterhalen waarom Bert Schierbeek in veel van zijn teksten geen hoofdletters gebruikt. Misschien omdat hoofdletters en leestekens niet hoorbaar zijn. Ze zijn niet van betekenis voor de klank van de spreekstem die voor Schierbeek de essentie is van een tekst. Zelf ben ik ook nooit een liefhebber van

de kapitaal geweest. In zekere zin is het een overblijfsel van de Romeinse overheersing. Toen in de vroege Middeleeuwen de eerste letter van een stuk tekst kapitaal werd geschreven en de rest in de Karolingische minuskel—waarvan onze gewone letter is afgeleid—was dat om redenen van efficiëntie: het schrijft makkelijker. Persoonlijk vind ik het grafisch niet heel fraai als er om de haverklap een blokkig symbool boven de zachtkabbelende regel uitsteekt. Niet alleen hoofdletters maar ook veel en misschien wel alle leestekens vind ik overbodig en belemmeren naar mijn idee de vrije doorstroom van gedachten. Het gebruik van witregels en spaties is naar mijn idee voldoende om tijd en ruimte in teksten vorm te geven.

Bronmateriaal

De woordenlijst die ik voor dit deze uitgave heb gebruikt is samengesteld uit de 256 meestgebruikte woorden van de volgende boeken:

J. Nowee, Arendsoog. L.C.G. Malmberg,
's-Hertogenbosch z.j. [1950] (6de druk)

Paul Biegel, Anderland. Uitgeversmaatschappij Holland,
Haarlem 1990

Simon Carmiggelt, Allemaal onzin. ABC-boeken,
Amsterdam 1968 (10de druk)
Genesis, Hoofdstuk 1, Statenvertaling

Herman Gorter, Mei (eds. Enno Endt en Mary G.
Kemperink). Van Oorschot, Amsterdam 2002

Anja Meulenbelt, De schaamte voorbij. Een persoonlijke geschiedenis. Van Genneep, Amsterdam 1988 (21ste druk).

Menno ter Braak, Afscheid van domineesland. A.A.M. Stols, Brussel 1931

Thomas van Putten
Lozana, 20 februari 2021

nodig buiten alleen meer liefde mogelijk

dat gegeven haar elk elkaar buiten hebt vlug ik god wijs
meer antwoordde anders of woorden verwekte als werd
wil komen later thuis boven toch ben man vader meisje
eindelijk waarop nu onder noemde gegeven hij jaar na
tijd staan zij zo maar ten van deze maken ik heeft bij
moeder

nemen zou zoals eindelijk dan schijnt maar gemaakt
geslachten te heb zitten witte zich even hebben zeker
terug onder daarmee vogels watervloed na tweede ton
maakt dus iets willen heen begrip buiten uit ver alles
geluid net vroeg voorzichtig zonder nog zat zelfs elkaar
willen natuur bomen hoe mee daarin probeer grond zat
zoals maar laten daarom anderen u stad gewas morgen
rood komen dagen gauw grond golven moest duim
omdat koos die achter veertig maan neer waarom hele
wordt stil heer ijs de terug beetje afscheid het want een
des had denk tot daar iemand wordt hem anders nooit
ook taal de gras komt waren komt heb hoofd na oude
zeg alles onder

hand of één hier waar zo één laten terwijl misschien
buiten dat ons misschien jullie ben laat die thuis

vaak zodat ziel nevel alsof kon wil nu kan zegt deed
geschapen naar worden maand waar hoofd of staan
kamer doe nemen aan brand elkaar ook god zich liet
scheiding rivier verloop meer nog dan komen anderen
ze wat zagen zit zou om geest is staan nieuwe bijna tijd
water man natuurlijk ik altijd maken licht rivier naar wit
tot altijd zij er gewoon tegen uur eens dag geslachten
gras voorbij praten zo'n is binnen andere oom altijd
beeld beeld uw zult mannelijk hoofd hun meer vee denk
wel vis geloof of moeder werd taal zag eeuwig avond
hem gij hen mensen leven eten had hij paradijs laat toe
leven feiten leefde terug iets toch paar tijd stil genoeg
lang mijn me meer staan die eeuwigheid geschapen veld
zwanger viel tot te tijd heeft iets wordt alleen dan man
erg moet droom waarvan wil word eerst af elkaar zag
begon hier eenzijdigheid tegen verspreid had weer deze
genoeg westen veel hun uit bewust werd wordt mijn
ziel regel ben dagen vriendin nemen zee overkant men
kijk zoo alle daarvan gebeurde wanneer tegen werk
even anders dat jongen alle ik kunnen iets boom leven
kwam vol het zoals alles toen wilde maakte kunnen
hebben voor en dus leven hier gaat me weten neen zoals
niettemin stof uzelf poëzie stonden denk doet heel

*zich nooit ik zeg riep mens zien maar gemaakt u liep rond
kamer mij schot zou wel even kon stof
inzicht gevoel droom zoals heb vrouw vallen ga helemaal
geloof eens onze helemaal of omdat*

hield dat vrouwen overeind daarop of was vrouwelijk zei
voorbij ton lijf we

*ten over zagen waar geweest waarin hemel dit ze voel
aan rijden na*